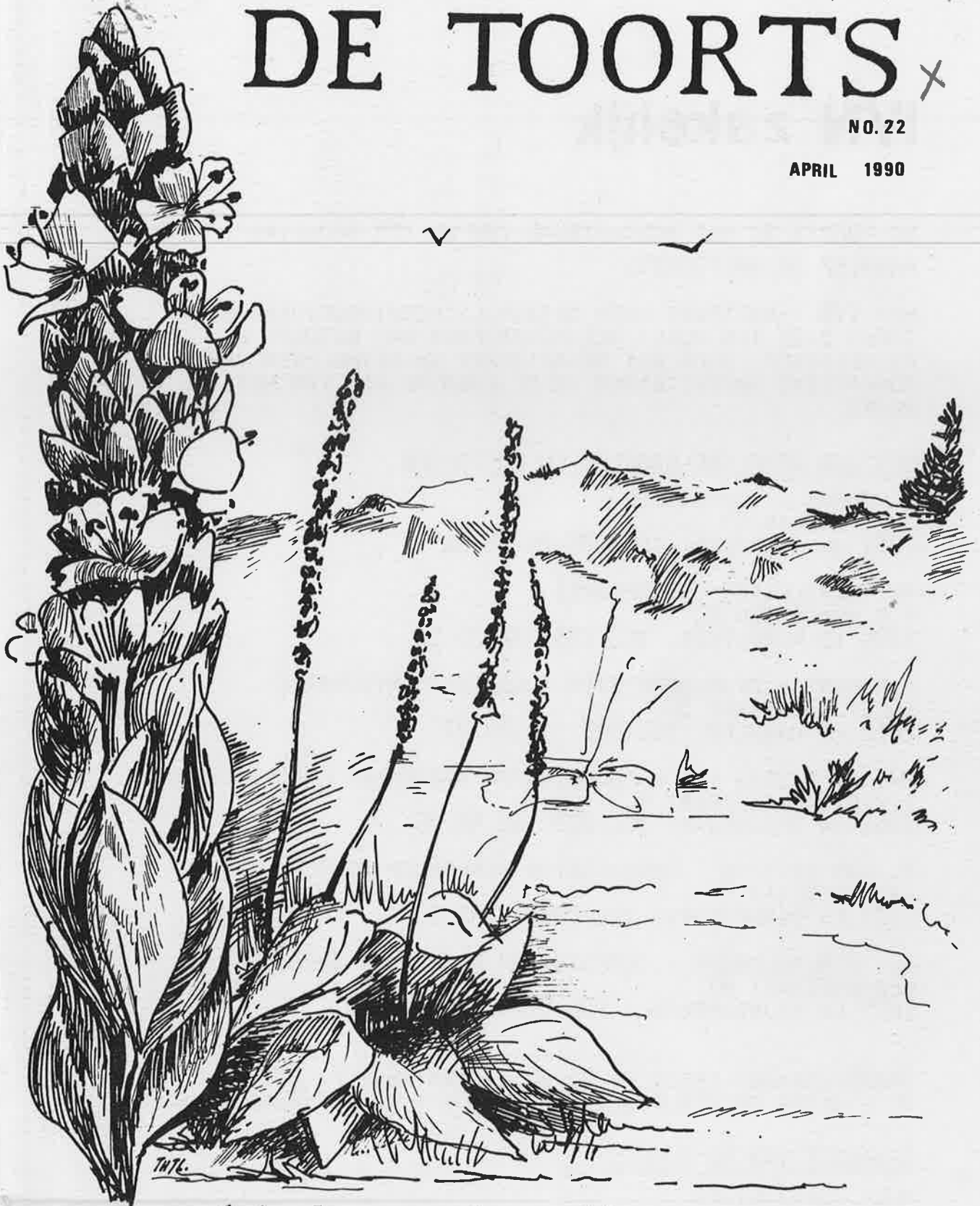

deel I 139 54 foren
I 137 52 boom
124 46 spierwit

DE TOORTS^x

NO. 22

APRIL 1990

contactblad van de afdeling
haarlem en omstreken
van het IVN

8^e JAARGANG

IVN zakelijk

DE TOORTS IS HET KONTAKTBLAD VAN DE IVN-AFDELING
HAARLEM EN OMSTREKEN.

HET IVN (INSTITUUT VOOR NATUURBESCHERMINGSEDUKATIE)
STELT ZICH TEN DOEL: HET BEVORDEREN VAN NATUUR- EN
MILIEUBESEF, DOOR HET ORGANISEREN EN STIMULEREN VAN
EDUKATIEVE AKTIVITEITEN IN DE RUIMSTE ZIN VAN HET
WOORD.

BESTUUR AFDELING HAARLEM EN OMSTREKEN

R.ROORDA - VOORZITTER
JULIANALAAN 63
2051 JM OVERVEEN. TEL.023-25 33 08

MW. M.WILMINK - SECRETARIS
V.D.WAALSLAAN 20
2105 TD HEEMSTEDE. TEL.023 -28 75 28

F.HAGENS - PENNINGMEESTER + LEDENADMINISTRATIE
SOESTDIJKSTRAAT 30
2012 KS HAARLEM. TEL.023 -31 24 27

MW. C.LEYZERS VIS - COÖRDINATOR WERKGROEP EXKURSIES
I.V.D.WAEYENSTRAAT 4
2064 XN SPAARNDAM. TEL.023 -38 46 06

N. VAN ESTERIK - COÖRDINATOR WERKGROEP SCHOLEN
FAZANTENLAAN 3
2121 EA BENNEBROEK. TEL.02502 -92 00

MW. R.M.HULSHOFF - COÖRDINATOR WERKGROEP KURSUSSEN
WESTERSTRAAT 92
1655 LE SIJBEKARSPEL. TEL.02299 -829

JAARBIJDRAGE: LEDEN F. 22,50 - DONATEURS F. 25,00
TE STORTEN OP GIROREKENING 5007954 T.N.V. IVN-AFD. HAARLEM E.O.

REDAKTIE VAN DE TOORTS

MW.Y.BEERTHUIZEN
JACQ.DE JONG
TH.LITJENS

REDAKTIE-ADRES: JACQ.DE JONG, F.NETSCHERSTRAAT 18
2024 KS HAARLEM. TEL.023 -25 49 41

Bestuursmededeling	2
Jaarverslag 1989	3
Natuurgidsencursus	6
Wie is die enthousiaste kandidaat ?	6
Dagtocht naar de Vuntus, het Corversbos en Gooilust	7
Tegen reclaimedrukwerk	9
Verslag ledenvergadering	10
Buurtgenoten	13
Persoonlijke berichten	16
X Onrust in waterland	17
Hekslootpolder	18
Kursus voorlichting en educatie	20
Groene winkel	20
Herfsttrek in Zuid-Zweden	21
Noordhollandse milieukrant	24
Prietpraat over het schijtloze varken	25
Publicaties van de leestafel	28
Nieuws van het landelijk IVN	29
Thijssse	30
Extra activiteiten	31
Mededelingen betr. het voorjaars- en zomerprogramma	32

Het is verheugend te constateren, dat onze IVN-afdeling Haarlem e.o. zich o.a. kenmerkt door een toenemende belangstelling van buitenaf, alsmede door een gestage groei.

In het jaarverslag 1989 van de TOORTS-redactie, dat werd gepresenteerd in de algemene ledenvergadering van 20 februari j.l., werd ook op deze groei gewezen. En wel door vermelding van de toename van de oplage van 220 exemplaren in 1988, naar 250 exemplaren in 1989.

In wat breder perspectief gezien, is het wellicht interessant te memoreren dat bij de start van de TOORTS in 1983 de oplage 120 exemplaren per nummer bedroeg, ter-

wijl onlangs van ons bestuur de goedkeuring werd verkregen de oplage, met ingang van het huidige aprilnummer tot 300 exemplaren op te voeren!

Let wel, dat is in ca. 7 jaar bijna een verdrievoudiging van de oplage. Dit is toch wel een indrukwekkend resultaat te noemen.

Dat de TOORTS-redactie dit feit wil benadrukken, komt geenszins voort uit de behoefte te wijzen op eigen verdienste, maar wèl om nog eens te onderstrepen dat het bestaan van een aantrekkelijk afdelingsblad rechtstreeks gekoppeld is aan de vitaliteit van de afdeling. Vitaliteit die wordt uitgestraald door actieve leden, een toegewijd bestuur en gesterkt en versterkt door een toenemende belangstelling van vele instanties, direct buiten de afdeling.

Uw redactie ontleent daaraan de onmisbare stimulans en motivatie, op de ingeslagen weg voort te gaan, door ook voor het jaar 1990 voor een aantrekkelijk samengesteld en leesbaar afdelingsblad zorg te dragen.

KOPY VOOR HET VOLGEND NUMMER INLEVEREN UITERLIJK 1 JULI A.S. !!
NIET OP HET REDACTIE-ADRES, MAAR BIJ: YVONNE BEERTHUIZEN,
BLOEMENDAALSESTRAATWEG 69, 2082 GB SANTPOORT-Z. TEL. 375571.

Bestuurs- mededeling

Zoals in de agenda staat vermeld zal op 8,9 en 10 juni a.s. een natuur-en milieumanifestatie worden gehouden door de stichting "De Houten Haarlemmer". De IVN-afdeling Haarlem e.o. wil hieraan medewerking verlenen, maar stelt als uitdrukkelijke voorwaarde dat zij onder eigen naam deel zal nemen aan deze manifestatie, en niet als onderdeel van de stichting. Dit houdt in dat publieksactiviteiten als wandelingen in de kranten zullen worden aangekondigd als IVN activiteiten. Aan de scholendag op vrijdag 8 juni zal het IVN echter zonder voorbehoud meewerken, aangezien het educatieve element onder haar doelstelling valt.

Dit weekend ging een groepje maden
in Scheveningen pootjebaden.
De welbespraaktste van het stel
sprak: "Makkers, merken jullie wel?"
"Er zijn hier heel wat maden bij,
die made zijn in Germanij."

JAARVERSLAG

1989

1. 1979 - 1989: onze afdeling vierde dit jaar haar 10-jarig bestaan. De oprichtingsvergadering vond plaats op 23 oktober '79. Namen van het eerste uur: de dames Plien Peeters en Claar de Jong en de heren M.C. en P.J. Hoefman en Joop Cronau. Dit feit werd herdacht met een uitstapje voor leden en donateurs en een grote publieksactiviteit. Zie: excursies.
 2. In 1989 vond een algemene ledenvergadering plaats. Onze afdeling telde per 1 december 103 leden en 87 donateurs. In 1988 waren dat respectievelijk 95 en 78.
 3. Het kontaktblad de TOORTS kwam 3x uit; de oplage werd verhoogd van 220 naar 250 stuks. Een redactielid woont sinds kort de bestuursvergaderingen bij.
 4. Het bestuur vergaderde 6 keer. Na 4 jaar deskundig voorzitterschap gaf Jan Andreae de hamer over aan Ronald Roorda. Nieuw in het bestuur was ook Carla Leyzers Vis als coördinator excursies. Overige bestuursleden: Maureen Hulshoff - werkgroep cursussen
Niels van Esterik - werkgroep scholen
Fred Hagens - penningmeester
Mieke Wilmink en Martin Daalmeijer - secretaris
- Het bestuur werkte hard aan een concept-beleidsplan voor de komende vier jaar, dat ter bestudering aan de leden zal worden aangeboden.
- Na gesprek met twee districts-bestuursleden, besloot het bestuur de banden met het district hechter te maken.
5. Ons lid Joop Cronau ontving de internationale erkenning, de "Milieu Award" van het Wereld Natuurfonds.
 6. De afdeling werkte mee aan de manifestatie "Milieu Vrijwillig" van de Haarlemse Vrijwilligerscentrale. Verder was er een goede samenwerking met:
 - * IVN - afd. Kennemerland;
 - * De Vereniging Behoud de Hekslootpolder;
 - * De vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland;
 - * De stichting Wijknatuurtuin "Het Groene Hart" in Schalkwijk. (Wij gaven f 750,- voor de aanschaf van educatief materiaal, boeken, etc.)

- *****
7. Voor publieksgerichte activiteiten en cursussen werd voor onze afdeling een diap projector met toebehoren aangeschaft.
 8. Een groep van 8 leden en donateurs zorgde voor een veilige pad-denoversteek tussen Koningshof en Elswout.
 9. Twee leden van de afdeling werkten in juni mee aan een Provinciale Kerkendag, in het kader van het Conciliair Proces. Eén van de thema's was: "Zorg voor natuur en milieu".
 10. In de maand december vertegenwoordigden 3 leden onze afdeling op een forumavond met als onderwerp: "Milieu, wat doen we er voor?" in de Pauwenhof te Heemstede, verzorgd door de Heemstedse Raad van Kerken.

EXCURSIES

- A. Vier afdelingsleden verzorgden een weekend in de Weerribben. Daaraan namen 17 leden deel, die genoten hebben van fiets-, wandel- en vaartochten en van een bezoek aan een ooievaarsstation, een eendenkooi en een vogel-observatiehut. Men logeerde in een kamphuis van Staatsbosbeheer, tussen de Kiekendieven....
- B. Ter gelegenheid van ons lustrum trokken 50 leden en donateurs per bus naar de Hoge Veluwe, waar door 2 plaatselijke gidsen een uitstekende rondleiding werd verzorgd. Natuurlijk werd er gefietst en een aantal leden maakten van de gelegenheid gebruik het jachtslot St-Hubertus en/of het museum Kröller-Müller te bezoeken.
- C. Door de afdeling werden 22 publieks-activiteiten georganiseerd in 17 verschillende terreinen en met in totaal ca. 1800 deelnemers. Deze activiteiten waren min of meer gelijkmatig over het jaar verdeeld, met een zomerstop van 7 weken en een piek in het late voorjaar.
 1. Voor het publiek was een extra feestelijke lustrumactiviteit georganiseerd in de vorm van een paddenstoelendag in Elswout, met zo'n 850 bezoekers. Deze dag was georganiseerd door ca. 25 IVN-ers en 2 niet IVN-ers. Er waren 6 dia-lezingen van ½ uur; ongeveer 40 groepen werden door 10 van onze gidsen over het terrein rondgeleid. Er was verder een speciale kinder-excursie, een creatieve kinderhoek, de mogelijkheid om aan de hand van een speciaal samengestelde terreinbeschrijving op eigen gelegenheid rond te wandelen, de Groene Winkel, 2 tentoonstellingen, en een interview met Radio Noord-Holland. Voor de eerste maal vonden de binnen-activiteiten plaats in de aula van de Zocherschool: een prima accommodatie hiervoor.
 2. Er werden 13 algemene excursies gehouden en 3 met een speciaal thema: eetbare kruiden; granen; bijzondere bomen. Het gemiddelde aantal deelnemers aan deze excursies was 42. Ook werden 5 vogel-excursies georganiseerd (3x weide- en 2x zangvogels); waaraan per excursie gemiddeld 59 personen deelnamen.

Aan deze excursies werkten per excursie gemiddeld 4 gidsen mee, al of niet IVN-leden.
- D. Op speciaal verzoek werden in Caprera 2 excursies georganiseerd: respectievelijk voor een bruiloft en voor een kerkgenootschap.
 - *Een bridgeclub wandelde twee maal o.l.v. één onzer gidsen.
 - *Via de volksuniversiteit "Jong Haarlem Vooruit" hebben 2 gidsen een groep rondgeleid in Leyduin. We zijn geld waard....!
 - *Het Haarlems Dagblad vroeg onze medewerking om met (een groot

aantal) gidsen deel te nemen aan de zomeravondwandelingen in Duin en Kruidberg. Deze wandelingen, aangekondigd via het "Gesprek van de Dag", verheugden zich in een grote belangstelling.

KURSUSSEN

- A. De werkgroep organiseerde 2 thema-kontaktavonden, met als thema: "Hoe komen dieren in en om het huis de winter door?" Idem over amfibieën.
- B. De voorjaars-groenkursus bestond uit 4 lesavonden en 4 excursies. Er waren 33 deelnemers, w.o. 9 via de Ned.Ver.v.Huisvrouwen.
- C. Aan de najaars-groenkursus namen, via 4 lesavonden en 4 excursies, 28 personen deel.

SCHOLEN

- A. Onze afdeling was 2x vertegenwoordigd bij een onderwijs-activiteit:
 - *De onderwijsdag voor leerkrachten bij het basisonderwijs in de boerderij "Buitenzorg", in het recreatiegebied Spaarnwoude (in de maand mei);
 - *De onderwijsdag "Natuur en Milieu", in de PABO-hogeschool Haarlem (op 27 september).
- B. In het Ecodroom te Heemstede werden door een vaste groep IVN-ers samen met enkele andere vrijwilligers, 2 prachtige tentoonstellingen opgezet:
 - *"Overwinteren" (van 7 januari tot 16 maart). Er werd ook een kleurplaat gemaakt en een speurtocht voor scholen. Er waren duizenden bezoekers: op één dag zelfs meer dan 250! Veel scholen uit de omgeving werden ontvangen en door IVN-ers en andere vrijwilligers rondgeleid.
 - *Ook voor de "mineralen"-tentoonstelling (van 1 juli tot 30 augustus) werden lesbrieven en een speurtocht vervaardigd; zelfs een kwartetspel.
- C. In Thijssse's Hof in Bloemendaal werden 4 keer 16 groepen van de basisschool, de brugklas en hogere Mavo-klassen ontvangen en rondgeleid. Totaal: 1830 leerlingen.

Tenslotte zij vermeld dat enkele IVN-ers lezingen hebben gehouden voor plattelandsvrouwen in Haarlem en in Heemstede.

februari 1990

Mieke Wilmink, secretaris.

REUZENMIEREN

Bij Darmstadt heeft men in een groeve twee fossiele mierensoorten gevonden. Ze hebben naar schatting tien à elf gram gewogen, de spanwijdte van hun vleugels was zestien centimeter. De grootste nu levende exemplaren hebben een grootte van zes centimeter. Uit de vindplaats kan men opmaken dat de reuzenmieren zo'n vijftig miljoen jaren geleden leefden. (Biovisie)

NATUURGIDSEN kursus 1990-'92

Het komende najaar starten wij weer een natuurgidsenkursus. Het doel van de cursus is mensen op te leiden tot actief IVN-er. Naast theoretische kennis van natuur en milieu (planten, dieren, ecologie etc.) zal ook aandacht besteed worden aan de vaardigheden, die tijdens IVN-werk noodzakelijk zijn (publiek rondleiden, lezingen houden, tentoonstellingen maken, etc.).

De cursus bestrijkt een periode van twee jaar en heeft een frekwentie van 3 à 4 bijeenkomsten (lessen en exkursies) per maand. De kosten zullen ongeveer f 150,- zijn.

Opgave, of verzoek om meer informatie richten aan:

Ria Veldkamp
Oostertuindorplan 4
2015 HG Haarlem

Wie is die enthousiaste kandidaat?

Maria Holte De Milieuraad van Heemstede is naarstig op zoek naar een enthousiaste kandidaat die de opgevallende plaats van het IVN kan innemen!

De raad is niet alleen werkzaam op edukatief terrein (zoals actie hondpoep, gescheiden afvalinzameling, etc.), maar is tevens een adviserend orgaan voor de gemeenteraad.

Belangstellenden kunnen zich voor meer informatie wenden tot Mieke Wilink, tel. 28 75 28.

OPROEP!

Zaterdag 7 juli:

DAGTOCHT
naar de

VUNTUS, ^{het} CORVERSBOSS en GOOILUST

In navolging van het vorig jaar zo succesvolle weekend naar de Weerribben, organiseert onze afdeling op zaterdag 7 juli een dagtocht in meer nabijgelegen gebied. Onder deskundige leiding worden we tijdens twee excursies rondgeleid in natuurgebieden en Natuurmonumenten.

De ochtendexcursie bestaat uit een vier uur durende roeitocht door de "Vuntus" met medewerking van IVN-gidsen van de afdeling Vechten en Plassengebied. De Vuntus is een door vervening ontstaan natuurreservaat bij Oud-Loosdrecht en maakt deel uit van het Loosdrechtse Plassen-gebied. De westzijde bestaat uit open water, de oostzijde uit een rijk verlandingsgebied. De boottocht voert ons door het meest interessante oostelijke deel, waarbij de gidsen ons kennis laten maken met de unieke flora en fauna. Onderweg wordt het varen onderbroken voor een korte wandeling door gebieden, die normaal niet voor het publiek toegankelijk zijn. Tevens is er ruimte voor een koffiepauze op één van de daartoe aangelegde picknickplaatsen.

De middagexcursie voert ons naar het Corversbos en de buitenplaats Gooilust. Het Corversbos is een gevarieerd bosgebied op de (droge) zandgronden van het Gooi.

Bij aankomst is er gelegenheid tot bezichtiging van het bezoekerscentrum met onder andere een tentoonstelling over akkeronkruiden. Een medewerker van Natuurmonumenten voert ons daarna tijdens een twee uur durende wandeling door beide natuurgebieden. In het Corversbos wordt ingegaan op het bosbeheer dat NM daar heeft ingevoerd met de bijbehorende karakteristieke flora en fauna. Tevens wordt aandacht besteed aan de daar nog voorkomende akkers, waar een traditioneel agrarisch beheer wordt gevoerd zonder gebruikmaking van bestrijdingsmiddelen. De akkers zijn daardoor nog rijk aan de elders vrijwel verdwenen akkeronkruiden.

Het aangrenzende Gooilust maakt deel uit van de 's Gravenlandse Buitenplaatsen, waartoe ook Schaep en Burgh behoort. Deze buitenplaatsen zijn gelegen in het overgangsgebied van de droge zandgronden en het natte Vechtplassen-gebied. Daardoor kent ook dit gebied een unieke flora en fauna. Verder zal worden ingegaan op de cultuurhistorische aspecten van Gooiland, waaronder een bezoek aan de binnentuinen met een bijzondere verzameling zeldzame cultuurgewassen.

Zoals u kunt lezen belooft dit weer een geslaagde dag te worden, waarin we kennis kunnen maken met drie natuurgebieden met ieder een geheel eigen karakter, maar die desondanks een grote onderlinge samenhang vertonen.

We vertrekken 's ochtends om 08.15 uur van een nog nader te bepalen verzamelpunt. Het vervoer zal geschieden per auto, waarbij we zullen proberen zoveel mogelijk gebruik te maken van elkaars vervoermiddel.

De vaartocht begint om 09.00 uur en zal duren tot ongeveer 13.00 uur. Tot 14.00 uur bestaat de gelegenheid iets te gebruiken in Oud-Loosdrecht. Om ongeveer 15.00 uur start de excursie vanaf het bezoekerscentrum Corversbos, die zal duren tot 17.00 uur, waarmee het programma beëindigd wordt.

Het maximumaantal deelnemers zal 20 bedragen. De kosten bedragen f 10,-- per persoon waarbij niet inbegrepen de reiskosten en consumpties.

U kunt zich opgeven via de aanmeldingsstrook, onderaan deze aankondiging. Deze dient vóór 15 april opgestuurd te worden naar:

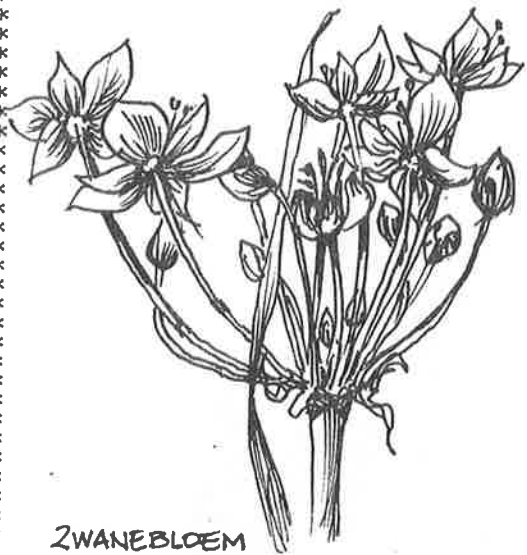
Eric van Bakel
de Genestetweg 30
2061 VC Bloemendaal.

Deelname geschiedt in volgorde van aanmelding.

Eind juni krijgt u een bevestiging van deelname en nadere informatie over de betaling. Tevens zult u dan meer bijzonderheden krijgen over de dagtocht.

Met vriendelijke groet,

Anneke, Eric, Fred en Ronald.

ZWANEbloem

=====
Naam:

Adres:

Woonplaats (met codenummer):

Telefoon:

geeft zich hierbij op voor de dagtocht van 7 juli a.s.

Hij / zij is in het bezit van een auto en is bereid op deze dag meerdere passagiers mee te nemen. JA/NEE

=====

vragen van subsidie via het Anjerfonds en de Provincie. Indien nodig, zegt hij ons daarbij zijn hulp toe.

4. Mieke Wilmlink geeft een korte samenvatting van het Jaarverslag 1989. Voor iedere aanwezige is er in de pauze een exemplaar beschikbaar.
5. Fred Hagens geeft uitleg bij het aan ieder uitgedeelde financiële verslag.
6. Theo Venings leest het verslag van de kascommissie voor: men is vol lof over de werkzaamheden van de penningmeester en de beheerster van de groene winkel (het "dépôt").
- A. Er wordt décharge verleend.
- B. Jaap Kuijpers neemt afscheid van de kascommissie en Jannie de Vries neemt zijn plaats in.
7. Theo Litjens leest het verslag voor van de redactie van de TOORTS. De oplage is verhoogd van 220 naar 250 exemplaren. Rob Hoogstraten trok zich terug uit de redactie. Yvonne Beerthuizen neemt nu deel aan de bestuursvergaderingen.
8. Het bestuur zal in het vervolg Martin Daalmeijer missen als tweede secretaris. Hij treedt af na 9 jaar trouwe dienst en wordt hartelijk bedankt, met een kado. Jacques de Jong wil typewerk verrichten voor het secretariaat. Mieke Wilmlink treedt af in het volgend jaar. Kandidaten gezocht!!! Maureen Hulshoff gaat een nieuwe bestuursperiode in. De penningmeester zou graag een opvolger willen vinden en de ledenadministratie loskoppelen van deze functie. De taak van dépôthouder wordt door Maaïke Postma overgedragen aan Sis en Jacques de Jong. In verband met haar afwezigheid gaan de voor Maaïke bestemde bloemen naar de nieuwe "winkel-mevrouw".

In de pauze wordt koffie of thee geserveerd, verzorgd door Hennie Kenselaar.
9. Enkele vragen bij de door Fred Hagens rondgedeelde begroting:
 - * Mark van Schie vraagt waarom de Pabo-bank niet erg milieubewust is. Fred Hagens antwoordt dat dit historisch zo gegroeid is. Subsidies brengen verplichtingen mee. Het plan bestaat om financiële zaken wat te vereenvoudigen.
 - * Martin Daalmeijer waarschuwt dat het kopiëren duurder wordt. Met instemming van Theo Litjens wordt f 100,- van de post TOORTS doorgeschoven naar het secretariaat.
 - * Jelle Kraan mist de post "kursussen" in de begroting. De werkgroep blijkt zichzelf te kunnen bedruipen.Na het aanbrengen van genoemde wijziging wordt de concept-begroting definitief.
10. De landelijke vergadering in het najaar zal bezocht worden door een bestuurslid, samen met Rob Hoogstraten. Zowel Ruud Maarschall als Rob Hoogstraten geven nader uitleg over de plaats van de districts-schakel tussen de afdelingen en het landelijk IVN:
 - * het district organiseert de docentenopleiding, met hulp van Ruud Maarschall;
 - * de afdelingen krijgen, in geval van problemen, begeleiding en hulp.De districts-ledenvergadering (2x per jaar) is bestemd voor onderlinge kennis-making en uitwisseling van ideeën tussen de afdelingen. Anneke Wegman is bereid zo'n vergadering te bezoeken, eventueel samen met een bestuurslid.
11. Carla Leijzers Vis brengt verslag uit van de op 16 januari j.l. gehouden discussieavond over het Beleidsplan 1990-1994 van onze afdeling. Er werden geen drastische wijzigingen voorgesteld; slechts enkele aanvullingen en kleine veranderingen zijn aangebracht. Deze werden op één A4-tje vermeld en

worden nu uitgedeeld aan de aanwezigen. Ten behoeve van de niet-aanwezigen zullen ze tevens in de volgende TOORTS worden opgenomen.
Hiermee wordt het concept-plan nu definitief tot Beleids-plan!
Rob Hoogstraten vraagt of en hoe er contact gemaakt wordt met nieuwe leden en donateurs. Het ligt in de bedoeling dat de koördinator van een nieuwe werkgroep overleg pleegt met aspirant-IVNers, die via de aanmeldingsbrief kenbaar hebben gemaakt waar hun belangstelling naar uitgaat.

12. Rondvraag:

- A. Erik van Bakel wil graag meer inspraak bij het opstellen van de activiteiten-agenda. Carla Leijzers Vis schetst de huidige werkwijze: de werkgroep excursies inventariseert de binnengekomen ideeën en daarna worden de koördinatoren van de diverse wandelingen benaderd.
Erik wil echter in een eerdere fase contact met de werkgroep. Na de enquête zal er een bijeenkomst van gidsen en alle belangstellenden georganiseerd worden.
Erik brengt een idee naar voren om op 7 juli a.s. een excursie voor leden en donateurs te organiseren naar de Loosdrechtse plassen. Op het programma staat o.m. een roeitocht op de Vuntusplas. Meer nieuws komt in de TOORTS.
Erik geeft ook een verzoek door van de heer W.F. Philippi (van het bezoekers-centrum "De Oase" van de Amsterdamse Waterleidingduinen) om te komen tot gemeenschappelijke activiteiten, zoals bv. exposities.
- B. Anneke Wegman meldt de komst van een natuurdag voor kinderen in de wijknatuur-tuin in Schalkwijk.
- C. Claar de Jong informeert naar de organisatie van de padden-overzet. Op 24 februari, om 10 uur in Koningshof wordt door Niels van Esterik een vrijwilligers-bijeenkomst georganiseerd.
Claar vraagt of de kruidenpluk-excursie toch verboden is. Mona Schön antwoordt dat ze met de boswachter overlegd heeft en niet zal plukken tijdens de excursie.
Een derde punt van Claar de Jong betreft de financiën van de stichting Zuid Kennemerland Natuurlijk: waar is al het geld gebleven? Ze krijgt als antwoord dat op 1 maart a.s. een vergadering is belegd door vertegenwoordigers van de 7 deelnemende verenigingen. Besloten wordt dat deze vergadering namens het IVN bezocht zal worden door Claar de Jong en Fred Hagens.
- D. Joop Cronau vraagt naar de komende manifestatie in de Haarlemmerhout. Niels van Esterik antwoordt hem dat de stichting "Houten Haarlemmer" is opgericht in 1984 en dat de volgende activiteiten zijn gepland:
vrijdag 8 juni: edukatief programma voor scholen;
zaterdag 9 juni: cultureel getint programma;
zondag 10 juni: grote milieumarkt.
Cees Duinker zal, als organisator van het geheel, worden uitgenodigd op een bestuursvergadering voor nadere informatie. Daarna zal het bestuur besluiten of we wel of niet zullen deelnemen, en in hoeverre. Joop Cronau distantieert zich al bij voorbaat van deze manifestatie; als reden geeft hij op zijn slechte ervaringen met de Z.K.N.-manifestatie. Niels van Esterik geeft hem te kennen dat een vergelijking tussen deze beide manifestaties niet opgaat.
- E. Mark van Schie meldt dat in maart a.s. een expositie over vleermuizen zal worden georganiseerd in "De Oase". In het Schoterlyceum wordt in het voorjaar een hobbymarkt gehouden en in september een milieudag. Deze laatste in het kader van het Conciliair Proces in de Kerken (aanvulling Jon Valkenier). Wellicht is het zinnig dat wij ook hieraan deelnemen.
- F. Rob Hoogstraten heeft een vraag over een eventueel eigen onderkomen. Martin Daalmeijer draagt de suggestie aan om, via de opbouwwerker Onk Maas moeite te doen een clubgebouw op het Dio-terrein in de Romolenpolder te bestemmen als edukatief centrum o.i.d.

Om 22.50 u. wordt de geanimeerde vergadering door de voorzitter gesloten.

Mieke Wilmink, secretaris

Vlak voor het grote stormoffensief was er een warmtefrontje in ons land. Dit gebeuren had eind februari plaats, en zorgde voor enige beroering onder de in mijn huis overwinterende gasten. Zij strekten de stramme pootjes na hun lange dut en slenterden nog wat onwennig rond in de plooiën van de vitrage en op de ramen. Dit tot groot enthousiasme van mijn prille katertje, dat met een niet te stelpen levensvreugd, een flinke dosis nieuwsgierigheid en vastberaden tred op safari ging in de gordijnen. Ik sprak hem belerend toe (waar hij zich nooit iets van aantrekt) en zette het schuldeloos ogende prooidier op een zonnig plekje buiten, liet hem vanaf mijn vingertop op de wieken gaan onder het uitspreken van de aloude wens: "Morgen mooi weer!" Ze worden geacht geluk te brengen, een stelling die de gemiddelde bladluis om redenen die later onthuld zullen worden niet zal onderschrijven.

Dit fraaie kevertje, behorend tot de familie der Coccinellidae geniet hier te lande bekendheid onder de naam lieveheersbeestje. Niet alleen in onze taal wordt hij met het Opperwezen in verband gebracht. In Frankrijk heet hij bête à bon Dieu, in Duitsland en Engeland is hij gewijd aan de Maagd Maria en heet hij respectievelijk Marienkäfer en ladybird.

Tevergeefs heb ik gezocht naar de herkomst van deze stichtelijke namen. Ons kevertje schijnt in de Europese folklore veelvuldig voor te komen en wordt geassocieerd met voorspoed en goedheid. Hoe dan ook, dat hij in een geur van heiligheid staat moge een ieder duidelijk zijn.

Het lieveheersbeestje is over de hele wereld verspreid met circa 5000 soorten.

Ze zijn zelden groter dan 1 cm, hebben een vlakke zwarte onderkant en zes dito pootjes en hun omtrek is bijna cirkelrond.

In onze streken komen het tweestippelig en het zevenstippelig lieveheersbeestje het meeste voor, maar ze zijn er in allerlei kleuren en variëteiten, en hun stippenaantal kan ook verschillen (vandaag nog vond ik er één met 14 stippen).

Ze zijn een kleurrijke verschijning met vaak helderrode dekschilden waarop diepzwarte stippen prijken. Als kind dacht je dat die vlekken de leeftijd aangaven, maar de natuur heeft nu eenmaal beslist dat een lieveheersbeestje niet langer dan een jaar leeft, al tooit hij zich met 100 stippels.

De opvallende kleur en tekening waarschuwen hongerige belagers dat hij geen culinair hoogtepunt is, en de meeste insekteneters laten dit kevertje, dat bepaald niet als muurbloempje zich door het leven beweegt met rust.

En als extraatje voor de aanhouder kan hij uit zijn kniegewricht een vies en scherp smakend geel vocht persen, waardoor hij helemaal niet te pruimen is.

Nu zijn er natuurlijk altijd grovere geesten als roofwantsen die zich door dit vertoon van onsmakelijkheid niet laten intimideren en zich gaarne tegoed doen aan een mals lieveheersbeestje.

De mooie dekschilden, die eigenlijk verharde voorvleugels zijn, liggen over de vliezige achtervleugels. Als het dier net geland is steken ze altijd een beetje slordig onder de schilden uit, als een hemd uit een broek. Maar ze kunnen er goed en rap mee vliegen. Het lieveheersbeestje lijkt hulpeloos en onschuldig en zeer vreedzaam; maar is in werkelijkheid een geduchte rover met krachtige bijtende monddelen die zich ontpopt als een formidabele luizenjager.

Blad-schild-en wolluizen, hij lust ze allemaal en in fikse hoeveelheden, en daarmee is de kleine kever een bondgenoot van de mens in het bestrijden van luizen op de gewassen.

Aangezien deze dieren hun lievelingskostje zijn hangt het verschijnen en verdwijnen van de lieveheersbeestjes samen met het komen en gaan van de luizen.

Zo tegen half maart, als de eerste bladluizen arriveren op hun uitverkoren voedselplanten komen ook de lieveheersbeestjes uit hun winterrust. De winter of wat daar tegenwoordig voor doorgaat hebben ze doorgebracht op droge beschutte plekjes, onder schors of mos, in de grond of in woonkamers.

Als in het vroege voorjaar het grote verschijnen begint zoeken lieveheersbeestjes van beiderlei kunne niet alleen luizen maar ook elkaar op, teneinde iets aan het nageslacht te doen.

Het vrouwtje legt vervolgens een kluitje gele eieren op een zorgvuldig uitgekozen plaats. Deze worden vastgekleefd op het bladoppervlak, in de onmiddellijke nabijheid of temidden van een kolonie bladluizen.

Daarmee is de moederzorg ten einde. Als de kleinen na enkele dagen uitkomen kunnen ze meteen aan tafel, want ze eten alleen bladluizen. Ze verorberen er nog meer van dan hun ouders, een flinke larve kan per dag wel 60 luizen aan. Ze moeten er tenslotte nog van groeien, en dat doen ze flink, afhankelijk van de soort en de weersomstandigheden. De larven van de zevenstip doet er zo'n twee maanden over om zijn volgende stadium als pop te bereiken.

Nu is het onder de meeste insekten een goed gebruik dat de jongen in geen enkel opzicht op de volwassen dieren lijken.

Met dit grut is het al niet anders. De kleuter van het lieveheersbeestje is een langwerpige, blauwgrijs zespig individu met wratten op het lijf en op rug en zijkant oranje vlekken. Ze maken een vervaarlijke en zelfstandige indruk, en bij een eerste kennismaking zal de link tussen deze verschijning en het volwassen dier menigeeen ontgaan.

Tijdens hun larvebestaan vervellen de dieren enkele malen, en als ze volgroeid zijn gaan ze over tot de volgende fase naar de volwassenheid: de larf gaat zich verpoppen, waarbij hij zich met de punt van het achterlijf aan een blad vastzet. Afhankelijk van de soort duurt dit stadium, waarin de larveorganen worden afgebroken, een week tot veertien dagen. Wat zich dan aan de buitenwereld presenteert is het imago, of gewoon volwassen dier,

dat niet meer groeien zal. Een klein lieveheersbeestje wordt geen
 groot lieveheersbeestje, hij houdt deze maat tot zijn verscheiden.
 Er zijn soorten die de hele cyclus binnen een maand weten te
 volbrengen, en u zult begrijpen dat op deze wijze verschillende
 generaties het levenslicht zien in de maanden dat het goed toeven
 is en de bladluis welig tiert.
 Als de dagen gaan korten en het voedselaanbod afneemt wordt het
 tijd om een leuk plekje te zoeken voor de overwintering.
 Eenkennig zijn lieveheersbeestjes in deze tijd zeker niet, ze
 kruipen gaarne met grote groepen bij elkaar om in goede harmonie
 de donkere dagen door te brengen.
 En als de eerste lentebriesjes de bladluizen aanvoeren komt de
 gestippelde heiligheid weer tevoorschijn om nimmer moede en met
 grote toewijding dit kwaad te bestrijden en in toom te houden.

Yvonne Beerthuizen

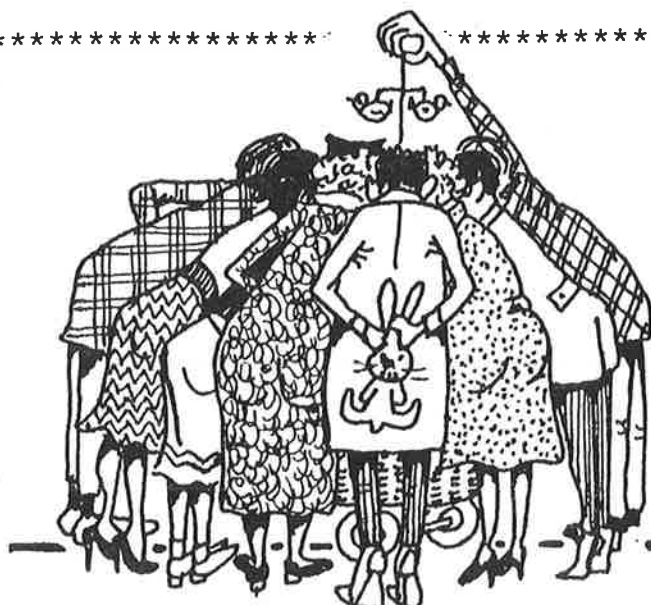

Wat zegt het ei?

Bij diverse vogelsoorten blijken
 de kuikens al vóór de geboorte
 gerichte geluiden te maken.
 "Nog in het ei waarschuwen ze bij-
 voorbeeld de ouders, als ze drein-
 gen af te koelen.

Daarop gaat de ouder, die voor het broeden aan de beurt is, op het ei zitten.

Nestvlieders zorgen ervoor gelijktijdig uit het ei te kruipen, door
 elkaar van te voren met klikgeluiden te waarschuwen. Dit heeft zijn
 nut, want de ouders kunnen niet de eieren bebroeden en tegelijker-
 tijd hun jongen van eten voorzien. (uit "Gezondheid-Nieuws")

WI FELICITEREN:

Don, Liesbeth, Fanneke, Froukje en Aafke Budding
(Dahlialaan 29, 2111 ZH Aerdenhout)

met het feit dat op 4 december 1989 is geboren

Jean Valentijn

We ontvingen het ontstellende bericht, dat op 23 februari
j.l. op 60-jarige leeftijd door een noodlottig ongeval
is omgekomen

TRINI HEIDWEILLER - BERT,

zo bekend in onze afdeling en in andere milieukringen.

Onze deelneming gaat uit naar haar man, haar kinderen.

haar moeder en haar schoonmoeder.

"De totaalsom van ons leven wordt
gevormd door de uren waarin we
liefhadden"

ONRUST!

*in
Waterland!*

Vorig jaar -'t moet ergens in de maand april geweest zijn- maakten wij in het landgoed Waterland een unieke gebeurtenis mee en daarvan wil ik u graag deelgenoot maken.

We plegen graag een "ommetje Waterland" te doen en doen dat dan wat frekwenter in de periode dat de blauwe reigers hier hun jongen hebben en verzorgen. Het is elk jaar immers weer een boeiend gezicht zó veel van die prachtige vogels te zien af- en aanvliegen en vooral om ze te zien landen op hun talrijke nesten in de boomkruinen van dit landgoed.

We blijven er dan graag een poosje voor stilstaan, al moet je wél uitkijken, wáár je dat doet....

Tijdens die bewuste wandeling nu bemerkten we plotseling een zekere onrust in de gelederen: niet alleen in de reigerkolonie, maar ook onder de vele kauwen die hier vreedzaam tussen de reigers bivakkeren om ook hūn jongen te kunnen uitbroeden en grootbrengen.

Die onrust nam inmiddels alsmaar toe: ieder dier dat vliegen kon, was opeens op de wieken en binnen de kortste tijd was het klepperen en krijsen -letterlijk- niet van de lucht. Het was een adembenemend gezicht, moet ik u zeggen en we bleven dan ook aan de grond genageld staan. Zó veel reigers hadden we nog nooit gelijktijdig in de lucht gezien!

Aanvankelijk dachten we nog dat om de één of andere reden reigers en kauwen met elkāār op de vuist waren gegaan, maar al spoedig kregen we in de gaten wat de oorzaak was van al die agitatie: hoog boven de bomen, en nauwelijks zichtbaar voor het blote oog, cirkelde een buizerd rond. Kennelijk belust op een lekker hapje, daar beneden in overvloed aanwezig....

En toen werden we ongevraagd getuige van een wel héél spectaculair gebeuren: uit die chaos van nerveus door elkaar vliegende en luid protesterende wit en zwarte vogelkluwen zonderden zich op een gegeven moment een zestal reigers af die, achter elkaar in formatie vliegend, rechtstreeks koers zetten naar de indringer en, op gelijke hoogte gekomen, achter hem aan gingen en mēē rondjes draaiden.

Al gauw ging dat de buizerd kennelijk vervelen, want even later vloog hij, weliswaar uiterst traag, en zo te zien helemaal niet bang, naar grotere hoogte om tenslotte helemaal uit het oog te verdwijnen.

De zes moedigen achtten dit blijkbaar voldoende, want al gauw keerde ieder naar zijn eigen huishoudinkje terug en even later heerste er weer pais en vree in de kolonie. Het normale leven had zijn gang hervonden....

Voor ons duurde het echter wel iets langer, voor we weer tot rust gekomen waren. Het gebeurt je dan ook niet elke dag, dat je een zó spectaculaire gebeurtenis in de dierenwereld mag meemaken!

Jacques de Jong

Hekslootpolder

.... niet meer vogelvrij, met vrije vogelreservaten?

Het weer zat niet mee die zaterdag de 27e januari, toen er in de Hekslootpolder een kleine "plechtigheid" plaatsvond met het onthullen van een tweetal bordjes "vrij vogelreservaat".

Maar dat was eigenlijk het enige dat tegenzat. Zo'n zestig mensen betoonden hun blijk van instemming, door weer en wind te trotseren. Ook Nico de Haan was aanwezig om, namens Vogelbescherming Nederland, de borden te onthullen.

Ook de pers was aanwezig, evenals radio Noord Holland. En zo konden ook de thuisblijvers geïnformeerd worden over wat er zich die ochtend rond de klok van elf had afgespeeld in de polder.

Nico de Haan onthulde een van de bordjes, die vanaf heden duidelijk maken dat twee percelen van veehouder Vink de status hebben van "vrij vogelreservaat". Hij deed dit met een geanimeerd praatje over de geluiden, die weidevogels voortbrengen en zo 'n bijzonder aardige bijdrage vormen voor die paartjes, die in het malse gras elkaar de liefde beloven. Vogels enmensen.

Vrij vogelreservaat betekent niet, dat die gebieden nu echt de status hebben van reservaat-gebied, in de zin van een bestemmingsplan of op basis van de natuurbeschermingswet. Nee, dat zeker niet. Vrije vogelreservaten komen tot stand op basis van vrijwilligheid tussen de grondeigenaar of -gebruiker en Vogelbescherming. De grondgebruiker zegt eigenlijk toe, zoveel als mogelijk is vanuit de bedrijfsvoering, rekening te zullen houden met de weidevogels. In dit geval is "boer Vink" bereid gevonden hier rekening mee te houden en zullen vrijwilligers van de Hekslootvereniging hem het komend seizoen helpen om zoveel mogelijk nesten en broedsels te sparen, als hij tóch werk op zijn land uit moet voeren. Een stap verder in de goede richting. In die richting gaat het trouwens helemaal met het veiligstellen van de Hekslootpolder.

Provincie wil niet bouwen, recreatieschap geeft blijk het rapport "Contouren aan de Stadsrand" als uitgangspunt voor inrichting, serieus te willen nemen.

De vereniging tot Behoud van de Hekslootpolder heeft dit rapport gepubliceerd in 1989. Het is een voorstel tot herinrichting van de polder, waarbij natuur en landschap zoveel mogelijk worden gespaard.

En meer en meer lijkt het erop dat ook de gemeente Haarlem haar plannen met betrekking tot woningbouw in dit gebied definitief in de politieke ijskast wil gaan zetten. Daarmee lijkt de polder in de politieke luwte te komen.

Maar.... daarin schuilt óók een gevaar! Namelijk door nu al achterover te gaan en te zeggen: "O.K., dit was het dan, ons kan nu niets meer gebeuren".
Want zó is het dus niet, zó werkt het niet in de politiek en de besluitvorming rond ruimtelijke ordening!

Van diverse zijden is de Hekslootvereniging al benaderd met de vraag, of de vereniging nu binnenkort zal worden opgeheven.
Nee, zeker niet.

Dat gebeurt dan pas, wanneer op basis van een solide bestemmingsplan, waarbij de agrarische belangen en die van natuur en landschap zijn gewaarborgd. Pas dan zullen wij de tijd rijp achten ons werk verder, althans in deze vorm, te stoppen.
En velen zijn het met ons eens, want de Hekslootvereniging zit nog steeds in de lift: nu, begin 1990, is al weer het 700ste lid ingeschreven!

Een woord van dank aan het IVN Haarlem e.o. en haar medewerkers voor de actieve bijdrage lijkt ons zeker op z'n plaats. Bij deze dus.

Peter de Jong
Merwedestraat 54
1972 VW IJmuiden

(uit VU-kwartaal jan '90)

KURSUS *voorlichting en edukatie*

Op 16 en 17 mei a.s. zal in Havelte de cursus VOORLICHTING EN EDUKATIE VOOR DE PLAATSELIJKE BEVOLKING worden gegeven.

Deze cursus wordt georganiseerd door het IVN en het Instituut Overcinge de Klencke, en is kosteloos.

Het aantal deelnemers is beperkt: maximaal 25.

Enkele doelen van de cursus zijn:

- * het maken van een werkplan t.a.v. voorlichting en edukatie per afzonderlijke groep uit de plaatselijke bevolking;
- * het uitwerken van enkele voorlichtingsactiviteiten voor afzonderlijke bevolkingsgroepen;
- * het informeren over positieve en negatieve aspecten die zich bij voorlichting kunnen voordoen.

De cursus is bestemd voor o.a. edukatieve medewerkers en leden van werkgroepen voorlichting en edukatie.

Opgave dient te geschieden vóór 23 april a.s.

Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij het secretariaat van de IVN-afdeling Haarlem e.o., tel.023 -28 75 28 (mieke Wilmink).

Per 1 maart j.l. is de Groene Winkel van de IVN-afdeling Haarlem e.o. verhuisd.

Maaïke Postma heeft de zorg ervoor overgedragen aan Sis de Jong, zodat u voortaan voor aanschaf (of, bij niet aanwezig zijn, bestelling) van werk-, doe- of instructieboeken, posters, loepjes, zoekkaarten, spellen, draagtassen, on(der)wijsmappen, en wat-niet-al terecht kunt bij

Sis de Jong, Frans Netscherstraat 18, 2024 KS Haarlem, tel.254941

Anneke

Ronald Eric

Herfsttrek in Zuid-Zweden ①

Wat doet een artikel over de herfsttrek in de TOORTS van maart, zult u zich waarschijnlijk verbaasd afvragen. Juist nu de eerste Grutto's in de weilanden staan en er misschien al een Tjiftjaf in uw tuin zit te zingen, ligt een artikel over de voorjaartrek méér voor de hand.

De aanleiding is het bezoek dat wij (Anneke Wegman, Ronald Roorda, Fred Hagens en ondergetekende), vorig jaar september brachten aan Skåne, de meest zuidelijke provincie van Zweden. We hadden al het één en ander vernomen van de imposante najaartrek, die daar moest plaatsvinden. Nieuwsgierig geworden door de enthousiaste verhalen en berichten, besloten we dit natuurgebeuren zelf eens te ervaren. Het is niet uitgesloten dat u, aan het eind van dit verhaal, besluit om ons voorbeeld te volgen. U zult er beslist geen spijt van krijgen!

Skåne ligt echter niet bepaald naast de deur. Van de 5 dagen die we voor onze reis hadden uitgetrokken, bleven er 3 over om op de plaats van bestemming door te brengen; toch wel het minimum om een bevredigende indruk op te doen! Daarom hadden we ons vóór het vertrek terdege voorbereid: tijd en energie dienden zoveel mogelijk ten goede te komen aan het doel van onze reis. Informatie over de vogeltrek in Skåne werd bestudeerd, een inventarislijst van de benodigde spullen werd aangelegd, alle proviand voor de reis vooraf ingeslagen en de meest efficiënte reisroute tevoren bepaald.

Toen in de middag van de 14e september het heugelijke moment van vertrek was aangebroken, waren onze verwachtingen hoog gespannen. Vóór ons lag een autorit

van 1100 km. naar Travemünde, om vandaar de nachtboot te nemen naar Trelleborg. De voorbereidingen van de reis waren duidelijk aan Fred's auto af te zien: de wegligging bleek onderweg thans formidabel, het achteruitzicht helaas iets minder....

Vóór u ligt het resultaat van mijn poging om u een impressie te geven van onze belangrijkste bevindingen. Zoals u merkt aan de lengte van dit verhaal, lukt dat niet op één A4-tje zonder het geheel geweld aan te doen. Ik beperk mij daarbij nog tot de meest interessante gebieden, die we hebben bezocht. Uiteraard mag Nabben, het meest zuidelijke puntje van de kust bij Falsterbo, waar de vogels hun oversteek maken naar Denemarken, hier niet ontbreken. Verder neem ik u mee naar Ljungen, een heidegebied waar de roofvogeltrek fraai is waar te nemen, en naar Börringesjön, een meer dat bekend staat om zijn overnachtingsplaats voor Kraanvogels. Maar voor u hierover kunt lezen, eerst iets over het landschap van Skåne en het belang van deze streek voor de trekvogels.

Skåne, een Eldorado voor trekvogels en vogelaars.

Skåne heeft de natuurliefhebber veel te bieden. In het halfbesloten heuvellandschap met fraaie vergezichten, worden weilanden en (graan)akkers afgewisseld

door bossen, heiden en meren. Langs de kust treffen we er diverse kwelder- en slikgebieden aan, die in de verte doen denken aan onze Waddenzee. De horizon wordt amper verstoord door flatgebouwen of industrie, waardoor het landschap een wijds uiterlijk krijgt. Ook het verkeer is er, naar Nederlandse begrippen, rustig en er zijn veel minder wegen dan bij ons. Het is bijna vanzelfsprekend, dat in deze omgeving zoveel planten en dieren zich thuisvoelen, en dat geldt zeker voor de trekvogels.

Wanneer in het hoge noorden de korte zomer ten einde raakt, worden de daar gelegen broedge-

bieden verlaten. Duizenden vogels uit Noordwest Rusland en Fenno-Skandinavië trekken met hun jongen over het Skandinavische bergland naar het zuiden. In Skåne heersen in die tijd dan nog mildere temperaturen. Door het ruime aanbod aan voedsel en rust onderbreken vele hier hun tocht om op krachten te komen. De grote landschappelijke variatie zorgt ervoor dat iedere vogelsoort er wel zijn voorkeursbiotoop vindt. Dit is één van de redenen dat Skåne in de maanden augustus, september en oktober zo rijk is aan soorten en aantallen vogels. In tegenstelling tot de voorjaarstrek, nemen tijdens de herfsttrek de vogels uitgebreid de tijd voor tussenstops in zulke gunstige gebieden. Na een zomer van hard werken, is voor hen de vakantieperiode aangebroken, die ze gebruiken om weer op krachten te komen, en vaak ook om de rui door te maken.

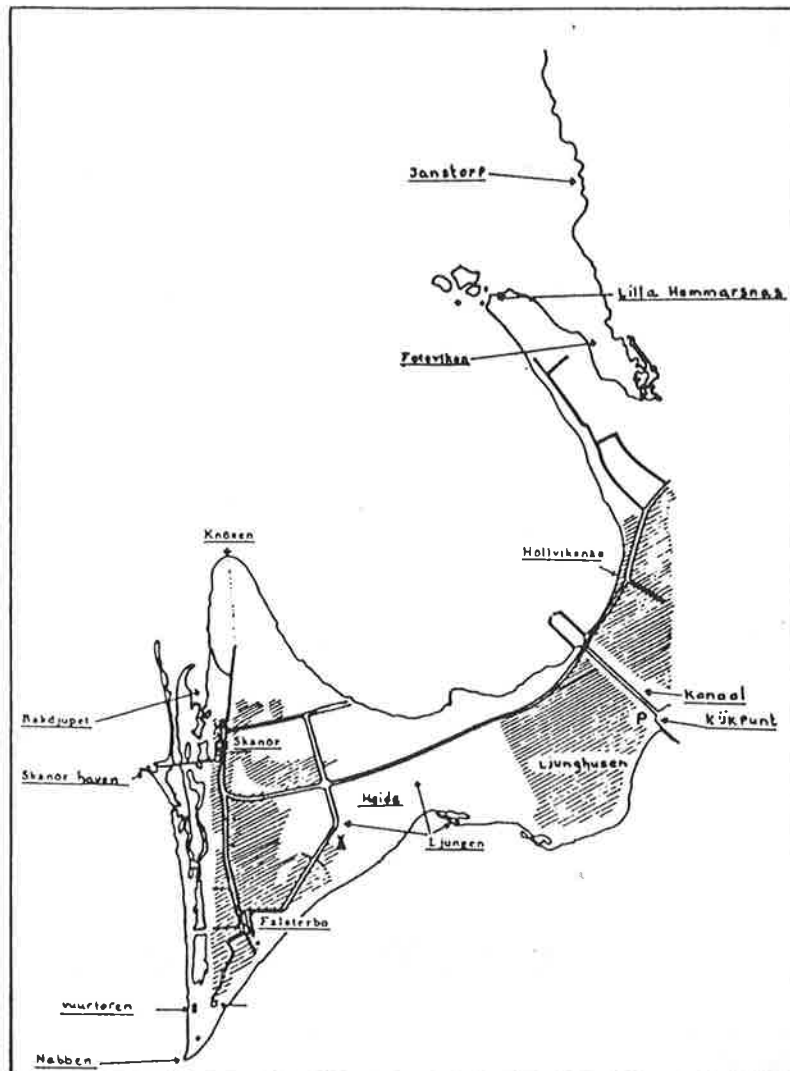
Een tweede, mogelijk nog belangrijker reden voor de grote vogelrijkdom van Skåne, is gelegen in de geografische ligging van dit gebied. Zuid-Zweden kent geen verbinding met het vaste land van Centraal Europa, waarvan het wordt gescheiden door de Oostzee. Vogels (de watervogels pur sang uitgezonderd) hebben echter een grote vrees om waterpartijen over te steken. Liever nog vliegen ze er met een hoog omheen. De mogelijkheid om boven open water verrast te worden door roofvogels, of plotseling opstekende weersverslechteringen, is niet denkbeeldig en leidt vaak tot een wisse dood. In Skåne worden de vogels uiteindelijk toch gedwongen om de oversteek te maken. Ze moeten wel. De risico's worden echter zoveel mogelijk beperkt door gebruik te maken van de kortste reisafstand over zee, bij Falsterbo. Falsterbo ligt op een smal schiereiland, met een lengte van ca. 15 km., in het uiterste zuidwesten van Skåne. De afstand tot Denemarken bedraagt ruim 20 km. en is bij helder weer te zien. Vooral bij zuidelijke windrichtingen, wanneer de vogels laag vliegen en er sprake is van gestuwde trek, is het hier een drukte van belang

Boven Nabben, een uitstekende punt in zee, doen duizenden vogels tegelijk vaak meerdere aarzelende pogingen om het water over te steken, daarbij gadeslagen door tientallen vogelaars. Dit "Mekka" voor de vogelaar zou de trekpleister zijn van de najaarstrek in Skåne.

Wat we op Nabben aantreffen van dit spektakel, kunt u lezen in de TOORTS van augustus. In het decembernummer volgt dan de afsluiting van dit drieluik met onze avonturen in Ljungen en bij het Börringesjön voor onder meer de roofvogel-trek en de aankomst van de Kraanvogels op hun overnachtingsplaats.

Ik hoop u met dit eerste deel te hebben kunnen boeien. In dat geval: tot de volgende TOORTS !

Eric van Bakel.

Het schiereiland in Zuidwest-Zweden met o.a. Falsterbo en Nabben.

MILIEUORGANISATIES BRENGEN NOORDHOLLANDSE MILIEUKRANT UIT

Het eerste exemplaar van de Noordhollandse Milieukrant is uit. Het is een uitgave van de Milieufederatie Noord-Holland, in samenwerking met de provinciale Konsulent Natuur- en Milieuedukatie en het Overlegplatform voor Milieuvorlichting Noord-Holland.

Samenwerking kan goede vruchten afwerpen. Dat bewijst de Noordhollandse Milieukrant. Werden de jaren tachtig afgesloten met 3 aparte milieublaadjes (Milieu Contact, Nieuwsbrief voor Milieuedukatie en de Verkeer & Milieukrant), de negentiger jaren gaan van start met een integratie hiervan tot een tijdschrift dat professioneel en journalistiek van opzet is. Het blad zal 5x per jaar verschijnen.

Een bloemlezing uit het eerste nummer:

een interview met de heer van Ojik, de Zwanenburgse huisarts, die al 22 jaar actie voert tegen de overlast van Schiphol. Hij meent dat met de uitbreiding van Schiphol het

paard van Troje wordt binnengehaald.

Er is aandacht voor milieuvriendelijk groenbeheer en wat daarin door milieugroep Muiden/Muiderberg, de gemeente en de provincie, ondernomen wordt. Initiatieven om in Schagen te komen tot een milieueducatief centrum, komen aan bod in een interview met twee ambtenaren van die gemeente.

Ook vindt u informatie over de Amsterdamse Milieuactie. Bovendien, had u ooit gedacht dat houtkachels milieuvriendelijk zijn?

En natuurlijk is er veel commentaar: commentaar op de nota openbaar vervoer van de provincie, op ontwikkelingen met betrekking tot de Hemweg Kolencentrale, de aanleg van de tweede Coentunnel en commentaar op het luchtverontreinigingsonderzoek van het RIVM rond Schiphol. Ook treft u informatie aan over activiteiten en publicaties, geïllustreerd met mooie foto's.

Een abonnement kost f 25,- per jaar.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: Milieufederatie Noord-Holland

Edith Venema, tel. 075-166807 of 351598.

KIKKER met ANTIVRIES

In Amerika komt een boskikker voor met een ingebouwde anti-vriesinstallatie. Bij strenge vorst kan het bloedsuikergehalte van dit beestje flink stijgen, tot wel het zestigvoudige van de normale waarden.

Op deze wijze wordt het ontstaan van ijskristallen in de lichaamscellen voorkomen.

Voor de radio hoorde ik eens iemand zeggen dat, wanneer een Middeleeuwer, als hij nú onverwachts op aarde zou terugkeren, waarschijnlijk binnen vijf minuten bewusteloos zou neervallen of, erger nog, het er wellicht niet levend van af zou brengen. Hij zou het zwaar verpeste milieu en met name de ernstig vervuilde lucht niet kunnen verdragen. Wij zouden er, generaties lang, langzaam aan gewend en aangepast zijn geraakt: een "sluipend kwaad op kousevoeten".... Een wat boude bewering overigens, gemakkelijk gedaan en in feite zinloos, omdat de proef op de som nooit gedaan zal kunnen worden!

Veel zekerder is dat deze wel zeer verre voorouder in de hem of haar toegenomen tijd van vijf minuten ongetwijfeld nadrukkelijk naar zijn of haar voorhoofd gewezen zou hebben, wanneer men hem verteld had dat wij hier in Nederland en in West-Europa in het algemeen worstelen met een mestoverschot. Dat we vele malen méér mest hebben dan we op ons wei- en bouwland kwijt kunnen! Dat we daarom een mestbank hebben en dat wie méér mest produceert dan hem is toegewezen, een fikse boete aan zijn broek heeft. En ook, dat mest-uitrijden aan regelgeving gebonden is, en nog véél meer.... Kort samengevat: dat mest in onze tijd een probleem is.

Hij zou dat niet kunnen geloven. Want in zijn tijd, en ook ver daarvóór en daarna, tot begin 1900 -toen de kunstmest in zwang kwam- vormde de mest ook wel een probleem, maar dat ging niet over het teveel, maar over het eeuwig tekort daaraan. Toen was het schaars en duur, nu krijg je geld toe en wordt het gratis thuisbezorgd....

Overigens heerst er, ook in onze tijd, op grote delen van onze lieflijke aarde, nog altijd een tekort aan mest. Daar wordt, al sinds eeuwen, een stukje bos afgebrand, waarna de kaalgekomen aarde als bouwland wordt gebruikt. En als dat na enkele jaren uitgeput raakt, komt het volgende stukje bos aan de beurt. Vroeger kon dat nog. Later kwam het drieslagstelsel: tweederde werd bebouwd en éénderde bleef braak liggen, zodat het zich kon herstellen. Elk jaar was dat weer een ander derdepart. En op de in gebruik zijnde tweederde-part werd dan wisselbouw toegepast.

Tot de laatste wereldoorlog waren wij een agrarisch volk: meer dan 30% werkte in de landbouw en landbouwindustrie (boter-, kaas- en suikerfabrieken). Daarnaast verbouwde bijna iedereen buiten de grote stad zijn eigen winteraardappelen, bonen en groenten. Meestal uit pure noodzaak. Er was land genoeg, maar: o, die schaarse en dure mest! Dat probleem was het grootst op de arme zandgronden. Een voorbeeld dat dit goed illustreert, trof ik aan in een boek van Anne de Vries. Daar wordt verteld over het landleven in Drente, omstreeks 1920. Zeg maar: "onze" tijd, of die van onze ouders of grootouders. Ik ben van 1928 en van de zandgrond. In dit verhaal had een jonge Drentse boer, na de dood van zijn vader, het keuterboerderijtje overgenomen. Op een keer kreeg hij, terwijl hij bezig was op zijn akker, hoge nood en dook de droge sloot, naast zijn akker in. Nèt toen hij weer oprees en zijn broek optrok, kwam er een oudere boer langs, die hem toeriep: "Zolang jij dat nog in de sloot doet, word je nooit een goede boer!"

Dit verhaal had zich evengoed kunnen afspelen in Brabant of Limburg, in Twente,

de Achterhoek, het Gooi, op de Veluwe, of in grote delen van Utrecht, Groningen en Friesland: overal waar arme zandgronden waren. Denk maar aan de kaart, die vroeger voor de klas hing: meer dan half Nederland was daarop geel gekleurd! En tot ver in de vorige eeuw waren die zandgronden bedekt met eindeloze heidevelden, waar de herder, elders ook wel "schaper" of "scheper" geheten, "eenzaam rond" zwierf. Met zijn schapen, ja. Om precies te zijn: met zijn heideschapen. Die zijn van een heel ander type en ras dan die, welke onze weilanden bevolken. Ze zijn bonkiger, schonkiger, magerder, armoediger en met weinig tevreden. Maar ook: taai en volhardend, aangepast aan het land en veel overeenkomsten vertonend met het volk, dat op dat land leefde. Het heideschaap diende de hele dag door veel te eten, teneinde voldoende voeding naar binnen te krijgen. De heide was immers arm.

Het heideschaap hield de heide, en alles wat daartussen stond aan grassen, mossen, struikjes en opschietende boompjes, kort. En daarmee tegelijk de heide in stand. Want heide is geen natuurlijk landschap: wanneer ze aan haar lot is overgelaten, verandert elk heidelandschap in bos.

Ik heb het hier over de heide in het binnenland. Met de heide aan de kust op kalkarme grond, zoals u hier en daar nog plukjes kunt vinden in onze duinen benoorden Bergen en op de waddeneilanden, ligt het even anders.

Maar nu weer terug naar Drente, of Twente, of noem maar op.... De heide daar is een "half natuurlijk landschap". Dat bestaat -en kan uitsluitend bestaan- bij de gratie van menselijke bedrijvigheid. Door begrazing van schapen, door maaien, afbranden, of om de zoveel jaar geheel afplaggen, blijft een heideveld ook heideveld. Zonder die bedrijvigheid is het een "tussenlandschap", op weg naar het eindstadium: bos. Dat eindstadium noemen we ook wel "climax".

Maar die boertjes op die arme zandgronden ging het helemaal niet om de heide, maar om de schapenmest. Ook al dat andere: de melk, de wol en het vlees, waren in wezen eigenlijk maar bijzaak (maar even goed natuurlijk wel mooi meegenomen). Die mest was nodig om het bouwland -in die streken vaak ook wel es, eng, of enk geheten, vruchtbaar te houden en ervan te kunnen oogsten: héél vroeger de boekweit en in dichterbij ons liggende tijden aardappelen en rogge.

Schapen zijn herkauwers, ook ons heideschaap is dat. Overdag schraapte het zijn karig kostje bij elkaar, om het half gekauwd naar binnen te slikken. Tegen de avond bracht de herder de hele kudde naar de "potstal": oorspronkelijk opgebouwd uit heideplaggen, later van hout. De hele lange avond lagen dan de schapen hun voedsel te herkauwen en in de loop van de avond en nacht werd de meeste urine en ontlasting in de potstal geloosd. En dat liep niet weg in de droge zandgrond. Nee, want de bodem van de potstal was uitgegraven, soms meer dan een meter diep. Dat enorme gat was dan weer tot de hoogte van het maaiveld opgevuld met afgestoken heideplaggen. Daar trokken dan de keutels en de urine in en bleven in die dikke laag hangen. Eénmaal per jaar werd die plaggenlaag door een nieuwe vervangen. De oude, "ge vulde" plaggenlaag werd uitgereden over de es en in het voorjaar ondergeploegd. Vandaar, dat zo'n es, die toch al hoog lag en glooiend was (en nog altijd is) ieder jaar weer een klein beetje hoger werd, en in de loop van de eeuwen meters groeide.

De heide was gemeenschappelijk bezit. Zo ook de lager gelegen weidegronden, bv. in een beekdal. De algemene naam voor zulke gemeenschappelijke weidegronden was marke, elders ook wel "mient", of in het Gooi "meent" genoemd. Nog altijd -de grond is allang geen gemeenschappelijk bezit meer- kennen we de Hilversumse Meent en de Huizermeent.

Het recht om vee op het gezamenlijk weiland te mogen weiden, werd "schaarrecht" genoemd. Niet de grond, maar het recht om het mee te mogen gebruiken, was overerfbaar. Tot op de dag van vandaag spreken we over "erfgooiers".

Zo'n es was verdeeld: je had enkele akkers in eigendom, of gehuurd. De percelen

Mocht u tot de gelddromers behoren, dan heb ik nog een aantal goede tips voor u. Maar, pas op: ze hebben stuk voor stuk óók een nare kant!
Eèn wil ik hier nu wel aan u kwijt: werp u ijverig op het uitvinden van het schijjtloze varken! Niet alleen uw wens, en die van de hele mensheid wordt daarmee vervuld, maar ook eer en roem zullen uw deel worden. Straten en pleinen zullen naar u vernoemd worden.
Ik wens u véél succes....

Niek Nicolai

P.S. 1. Mevrouw (of meneer) E.Dijkstra, bedankt voor uw felicitatie en lovende woorden!

P.S. 2. Hoe zou men toch aan het woord "potstal" gekomen zijn....?

PUBLICATIES

van de leestafel

● LEVEN EN LATER LEVEN (pleidooi voor -en schone toekomst)

Natuurmonumenten, Natuur en Milieu, Vogelbescherming en Wereld Natuur Fonds geven hun visie op het natuur- en milieubeleid, nodig om Nederland weer een vitale natuur en schoon milieu te bezorgen.

Voorstellen die verder gaan dan die van het kabinet Lubbers III, maar op den duur goedkoper en efficiënter zullen blijken te zijn, omdat de voorhanden zijnde mogelijkheden natuur en milieu ten goede te beïnvloeden nog ten volle benut kunnen worden.

Leven en later leven (64 pag.) is te bestellen door f 12,50 over te maken op gironummer 3150252 t.n.v. MilieuBoek te Amsterdam, o.v.v. "later leven".

● HET ZEEBOEK - determinatietabellen voor flora en fauna van de Nederlandse kust.

In de tweede en volledig herziene druk geeft de strandwerkgroep van het NJN in 20 determinatietabellen de mogelijkheid allerlei planten en dieren, die redelijkerwijze aan de Nederlandse kust kunnen worden aangetroffen, te herkennen.

Het Zeeboek is een uitgave van de Jeugdbondsuitgeverij JBU, i.s.m. de stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht 1989 (KNNV-veldgids no.2). 238 pagina's.
Prijs voor leden Jeugdbonden of KNNV f 13,50 en voor niet-leden f 17,50.

● NIEUWE STRATEGIEËN VOOR NATUURBESCHERMING

Een verzameling essays, ingezonden voor de essay-prijsvraag van de stichting Meander, onder de titel "Toekomst natuurbescherming, nieuwe doelen en strategieën".

Enkele gedachten hieruit:

"De hekken rond de natuurreservaten moeten weg";

"Natuurbescherming is een museumcultuur geworden";

"Grootschalige natuurontwikkeling dreigt mensen te vervreemden van de natuur".

De opvallend mooie vormgeving en de serie camera-obscura foto's maken het boek extra de moeite waard. Voor f 25,- te verkrijgen in de boekhandel.

(verkort overgenomen uit: Noordhollandse
Milieukrant no.1)

NIEUWS

van het landelijk
IVN

OECOLOGISCHE FLORA

Heugelijk nieuws: de Nederlandse Oecologische Flora wordt voortgezet en afgerond met de delen 4 en 5, waarin alle nog ontbrekende plantenfamilies op dezelfde grondige wijze in tekst en beeld zullen worden opgenomen. Alleen de (in 1983 vastgestelde) prijs zal iets hoger worden, maar de uitgevers hebben beloofd dat die prijsverhoging zeer beperkt zal zijn. Deel 4 zal binnen een jaar verschijnen.

WEES WIJS MET DE WADDENZEE

Een uitgave van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee. Tekst: Johan van der Wal. Uitvoering: full-colour. Formaat A5. Omvang: 30 pagina's. ISBN-nr. 90 70322 14 5. Prijs: f 4,25. Nadere informatie wordt u graag verstrekt door de auteur, Johan van der Wal, tel.05178-15541; privé 05178-17157.

STICHTING HEIMANS EN THIJSSSE BIBLIOTHEEK EN -ARCHIEF

Deze stichting werd op 1 april 1977 opgericht en stelt zich ten doel het verzamelen, bewaren en toegankelijk maken van documentatie van en over E.Heimans en Jac.P.Thijssse, en hun geestverwanten op het gebied van natuureducatie, veldbiologie en natuurbescherming in Nederland. De nadruk ligt op het verzamelen van materiaal uit de "Eeuw van Thijssse": 1865-1965.

De stichting heeft géén inkomsten; het huidige bezit is ontstaan d.m.v. schenkingen, o.m. van het IVN.

U kunt de stichting steunen door: het schenken van boeken en tijdschriften, brieven, foto's e.d. van Heimans en Thijssse of hun navolgers, of door het storten van een bijdrage op girorekening 383 10 69 t.n.v. Stichting Heimans en Thijsssebibliotheek en -archief te Amsterdam.

Verdere inlichtingen, ook over het raadplegen van de collectie, zijn verkrijgbaar bij de voorzitter van de stichting, de heer J.Zwier (tel.08340-26789) en de bibliothecaresse mw.M.Coesél (tel.02942-1734).

Thijssse, missen kunnen we hem nog niet

door
JAN VAN GELDEREN

Onlangs schreef het blad *Het Vogeljaar* een opstelwedstrijd uit. Motto: na Thijssse heeft Nederland geen goede natuurbeschrijvers meer gekend.

Veel artikelen in populair-wetenschappelijke natuurtijdschriften beginnen met zinsneden zoals 'Zoals Thijssse in 1911 al stelde...', onvermijdelijk gevolgd door geweeeklaag over de verarming van het plekje in de natuur dat Thijssse in 1911 zo juichend beschreef.

Thijssse is een legende geworden. Hij was dat waarschijnlijk bij zijn leven al. Een sigaar in het wat bonkige hoofd, hoedje erop, de kleding wat losjes om het lijf, zo banjerde hij onbekommerd door de natuur. In tegenstelling tot veel natuurminnaars hield Thijssse ook van mensen.

BIJBANEN

Officieel was hij onderwijzer, leraar en (ere)doctor in de biologie, maar zijn bijbanen waren zeker zo belangrijk. Hij was ook journalist (zelf noemde hij zich zoiets als 'natuurkrabbelaar') en hij had een verbazend modern gevoel voor public relations. Een man die zich even gemakkelijk in kringen van bankiers en grootgrondbezitters bewoog als onder wat toen het volk heette.

Thijssse stond aan de wieg van de natuurbescherming in Nederland. Hij zorgde ervoor dat een aantal welgestelde en dus deftige Nederlanders het geld bij elkaar legde voor de aankoop van het Naardermeer, een waardeloze veenplas in de ogen van de Amsterdamse gemeenteraad die dit latere eerste natuurmonument met Amsterdams huisvuil wilde volstorten.

Het zou wel eens kunnen zijn dat het geld niet alleen toestroomde omdat hier een zeldzaam en buitengewoon gaaf landschap dreigde te ver-

dwijnen, maar ook omdat de notabelen het beeld van Thijssse, zwemmend met een touw aan zijn middel gebonden om het natuurmonument op te meten, zo aardig vonden.

In de (moderne) visie van Thijssse was het veilig stellen van het Naardermeer maar een eerste succesje in de strijd tegen de verloederende van vooral de grote natuurgebieden in ons land.

VERKADE-ALBUMS

Bovendien was natuurbescherming geen zaak van Amsterdamse kooplieden en bankiers alleen. Bij gebrek aan komieken, een in natuurbescherming geïnteresseerd koninklijk huis en massamedia zoals t.v. en radio, koos Thijssse voor weggevers en bijstulvers bij de produkten van de koekfabriek Verkade. De beroemde Verkade-albums werden geboren en niemand weet hoe indringend en overtuigend Thijssse heeft moeten praten om de directie zo ver te krijgen. Dat Verkade aanvankelijk niets voor het buitengewoon dure project voelde, is bekend.

De albums kwamen er, waren meteen al een succes en bouwden mee aan de legende-Thijssse. Verkade-albums waren en zijn gewild. Mijn echt niet vlekkeloze exemplaar van het in 1927 verschenen *Texel* (compleet met de 146 kleurenplaatjes) kan ik ruilen tegen een gave racefiets. Zelfs nu er deze week een buitengewoon fraaie herdruk is verschenen, doe ik dat niet. Thijssse is heilig. Thijssse verkwaansel je niet, Thijssse houd je keurig in de kast en leen je niet uit.

Waarom eigenlijk? Ik denk meer uit eerbied voor de man en zijn werk, dan voor zijn geschrift. Thijssse was een dikwijls slordige veelschrijver. De stof voor zijn album *Langs de IJssel* fietste hij in een goede week bij elkaar. Ik heb die

tocht eens nagefietst. Veel van wat Thijssse beschreef was verdwenen. Maar dat is net zo min opmerkelijk als dat ik nog veel kon herkennen.

OPMERKELIJK

Echt opmerkelijk was, dat een aantal zaken helemaal niet klopte. Boerderijen die aan de verkeerde kant van de dijk lagen, namen die verkeerd waren gespeld, historische felten die verkeerd waren weergegeven. Maar... wel een dijk van een reportage. Daar mogen geen misverstanden over bestaan.

In het begin van zijn carrière, van 1890 tot 1892, was Thijssse twee jaar schoolmeester op Texel. Ruim een kwart eeuw later (in 1927) verscheen het Verkade-album *Texel*. Zo'n zestig jaar geleden verschenen dus. En dat lees je er niet aan af. De ouderwetse spelling, het eindeloos onbezorgd aaneenrijgen van zinnen en zinsdelen en het af en toe afgrijselijke taalgebruik van meester Thijssse zitten het boelende en levenschte verhaal niet in de weg. Thijssse is zestig jaar na dato nog springlevend.

Door zijn tweejarig verblijf op het eiland en de talloze tochten die hij met of zonder zijn klas maakte, was hij een uitstekend kenner van het vogeleiland. Hoewel er veel natuur is verdwenen op Texel, is het Verkade-album nog steeds een van de beste gidsen om dit gemakkelijk bereikbare Waddeneiland te leren kennen.

De door Zomer en Keuning verzorgde herdruk (f 29,90) is buitengewoon netjes. Zelfs het papieren ruggetje lijkt op de oorspronkelijke linnen rug. Er is een beige getint papier gebruikt dat lijkt op het nu vergeelde papier van het oorspronkelijke album.

Dat geeft belangrijke winst bij de insekten- en bloemenschilderijtjes van J. Voerman jr. De doorgaans slechte vogelplaatjes van Sam van Beek vallen nu helemaal door de mand. De landschapsaquarellen van de beroemde Wenckebach konden niet kapot. Ze hebben in de oorspronkelijke versie iets ruigs en blijken nu nog meesterlijker te zijn dan we al wisten.

De uitgever heeft terecht alle zorg aan de heruitgave besteed, niet om de mythe Thijssse in stand te houden, maar omdat het boek en zeker de illustraties dat verdienen.

extra activiteiten

DEZE AKTIVITEITEN ZIJN BESTEMD
VOOR ONZE LEDEN EN DONATEURS.
INTRODUCÉS ZIJN WELKOM.

vrijdag 6 juli: DE VLAAYE, Zandvoort.

Wandeling door zeedorpenlandschap met rijke
duinvegetatie; duingebied achter het Zuid-
paviljoen te Zandvoort.

Vertrek 20.00 uur; parkeerplaats ter hoogte
van de kruising Brederodestraat en Vlaayen-

weg, Zandvoort.

Koördinatie van de wandeling en aanbod/aanvraag autovervoer:
Eric van Bakel, tel. 257228.

vrijdag 13 juli: MIDDENDUIN, Overveen.

Wandeling, flora en fauna van het gebied. Kijker mee!

Vertrek 19.30 uur; Duinlustweg ingang CIOS, Overveen.

Koördinatie Jaap Kuypers, tel. 260144.

zaterdag 21 juli: JAC. P. THIJSSE PARK, Amstelveen (A'damse Bos)

Wandeling door dit park met zeer gevarieerde flora.

Vertrek 10.00 uur; ingang Jac.P.Thijsssepark, schuin tegenover
het gebouw van het Leger des Heils, Amstelveen.

Bereikbaar met buslijn 75 (?) van Centraal Nederland (info: 02977-
27151).

Koördinatie van de wandeling en aanbod/aanvraag autovervoer:
Jaap Kuypers, tel.260144.

DE BEDOELING VAN DEZE "VAKANTIEWANDELINGEN" IS:

- * MEER KONTAKT MET ELKAAR TE KRIJGEN;
- * ONZE EIGEN KENNIS UIT TE BREIDEN.

DIT PROBEREN WE TE BEREIKEN DOOR, AL "GRASDUINEND", SAMEN
TE WANDELEN. IEDERS INBRENG WORDT GEWAARDEERD.

WIE ALLEEN MAAR MEE WIL LOPEN, IS NATUURLIJK OOK WELKOM.

MEDEDELINGEN BETREFFENDE HET VOORJAARS- EN ZOMERPROGRAMMA

- * Tot en met half augustus staat het exkursieprogramma vast; zie omslag.
- * De voorwandelingen staan open voor alle leden en donateurs.
- * Willen degenen die de exkursies willen helpen leiden, vroegtijdig kontakt opnemen met de koördinatoren?
Wacht niet tot u wordt benaderd maar neem zelf het initiatief!!

21 april	<u>LEIDUIN</u> , Vogelzangavond
Koördinator Eric van Bakel (257228)
28 april	<u>KONINGSHOF</u> , Open Dag
Koördinator voor het IVN Theo Venings (372507)
Véél gidsen gevraagd!
5 mei	<u>HUIS TE MANPAD</u> , Wandeling
Koördinatoren Gea Zoer (333815) / Carla Leyzers Vis (384606)
6 mei	<u>HEKSLOOTPOLDER</u> , Weidevogellexkursie
Koördinator Fred Hagens (312427)
12 mei	<u>DUIN EN KRUIDBERG</u> , Open Dag
Koördinator voor het IVN Gea Zoer (333815)
Veel gidsen gevraagd!
18 mei	<u>MIDDENDUIN</u> , Vogelzangavond
Koördinator Eric van Bakel (257228)
24 mei	<u>KENNEMERDUINEN</u> , Fiets- en wandellexkursie
Koördinator Theo Venings (372507)
2 juni	<u>HET GROENE HART</u> , Groenmarkt
Koördinator voor het IVN Martin Daalmeijer (333909)
8,9+10 juni	<u>HAARLEMMERHOUT</u> , Manifestatie
Koördinator voor het IVN Joop Cronau (240900)
10 juni	<u>HEERTUIN SCHULTE-KÜPERJANSHOF</u> , Wandelingen
Koördinator Wil van Beek (02520-17668)
Veel gidsen gevraagd!
21 juni	<u>TUINEN MENDEL COLLEGE</u> , Midzomeravond-wandeling
Koördinator Carla Leyzers Vis (384606)
26 juni	<u>KOSTVERLORENPARK</u> , Wandeling
Koördinator Martin Daalmeijer (333909)
Voorwandelen op zaterdag 23 juni om 10 uur.
8 augustus	<u>HEERTUIN ROMOLENPARK</u> , Wandeling
Koördinator Anneke Wegman (352224)
18 augustus	<u>IJMUIDEN</u> , Strandwandeling
Koördinator Jaap Kuypers (260144)

- * Voor de activiteiten op 5 en 6 mei, en 2 en 21 juni wordt niet voorgewandeld.
- * Voor de overige activiteiten wordt voorgewandeld in overleg (m.u.v. 26 juni).

donderdag 24 mei / Hemelvaartsdag: KENNERDUINEN, Fiets- en wandelexcursie.
Wandelexcursie door het duingebied vlak achter de zeereep; duur ong. 1 1/2 uur.
Vertrek wandelexcursie 11.00 uur vanaf strandpaviljoen Parnassia.
De fietsliefhebbers kunnen voorafgaand aan de wandelexcursie deelnemen aan een korte fietsexkursie dwars door de duinen naar Parnassia.
Vertrek fietsexkursie 10.00 uur; ingang Kennemerduinen aan Bergweg, Bloemendaal.
Voor beide excursies is een toegangskaart verplicht.

zaterdag 2 juni: WIJKNATUURTUIN HET GROENE HART, Groenmarkt.
Georganiseerd door de Wijknatuurtuin i.s.m. het IVN Haarlem; diverse verenigingen op natuur- en milieugebied zijn uitgenodigd met hun stands om te tonen wat hun activiteiten zijn. Tussen 10.00 en 16.00 uur doorlopend: tentoonstelling, verkoop van plantjes, stekjesruilbeurs, rondleidingen door de natuurtuin, diverse kinderactiviteiten, demonstratie koken met kruiden uit de natuur inclusief proeven van het resultaat.
Wijknatuurtuin Europawijk/het Groene Hart, Oostenrijklaan, Schalkwijk, Haarlem.

8, 9 en 10 juni: HAARLEMMERHOUT, Manifestatie "Gezond Groen...bittere noodzaak".
Onze afdeling zal op zaterdag 9 juni acte de présence geven door om 8 uur een excursie voor vroege vogels te organiseren (o.a. door het Vogelbos) en om 14 uur een algemene excursie. Vertrek van beide excursies vanaf de ingang van het parkeerterrein van Dreefzicht, Fonteinlaan 1, Haarlem.
Verder zal de stand van onze afdeling zondag op de Milieumarkt aanwezig zijn.
Voor nadere informatie over de manifestatie wordt verwezen naar de lokale media.

zondag 10 juni: HEEMTUIN SCHULTE-KÜPERJANSHOF, 2 Wandelingen.
Speciale aandacht voor de bomen en kruiden in deze heemtuin; ook zal een imker de bijenkasten tonen en een demonstratie "honing slaan" geven.
Vertrek 10.00 uur en 12.00 uur; Couperuswende (Schrijversbuurt, Elsbroek), Hillegom-Zuid. Bereikbaar met NZH-bus 50 of 91, halte Sportlaan/Avenbeek; 50 m vanaf de bushalte bordjes "heemtuin" volgen.

donderdag 21 juni: TUINEN van het MENDELcollege, Midzomeravond-wandeling.
Zeer gevarieerde romantische tuin, natuurlijk aangelegd met nederlandse wilde planten; heuvel-, bos- en vijverpartijen, dijkje en knotwilgenlaantje.
De aanleg is uitgevoerd door de leerlingen van de school. Vertrek 19.30 uur; hoofdingang Mendelcollege, Pim Mullierlaan 4, Haarlem (t.o. Claus Partyhouse).

zondag 24 juni: SPAARNWOUDE, Tentoonstelling, fiets- en wandelexcursies.
Deze "Polderdag" vormt de afsluiting van een polderkursus georganiseerd door en voor leden van het IVN Haarlem. De dag is een publieksactiviteit van 10 tot 15 uur die wordt georganiseerd door de kursisten. In het informatiecentrum Vreeburg is een tentoonstelling van de resultaten van onderzoekjes uitgevoerd door de kursisten o.a. op het gebied van polderecologie en waterkwaliteit in de polder.
Vertrek fietsexkursies 11.00 en 13.00 uur, vertrek wandelexcursies regelmatig tussen 10.30 en 14.00 uur; beide vanaf informatiecentrum Vreeburg.
Dit informatiecentrum is gelegen tussen de dorpen Spaarnwoude en Haarlemmerliede, Kerkweg 15, nabij het Beheersbureau van het Recreatieschap Spaarnwoude.

dinsdag 26 juni: KOSTVERLORENPARK, Wandeling.
Wandelexcursie door een duingebied dat men bijna een eeuw geleden heeft geprobeerd tot park om te vormen; rijk begroeid duingebied met o.a. bunkers als zomerhuisjes.
Vertrek 19.30 uur; ingang Kostverlorenpark aan de Quarles van Uffordlaan 1B, Zandvoort.

woensdag 8 augustus: HEEMTUIN ROMOLENPARK, Kruiden, moeras-/waterplanten, bomen.
Vertrek 14.00 uur; ingang Heemtuin, op de brug hoek Europaweg en Laan van Angers, Schalkwijk, Haarlem.

zaterdag 18 augustus: IJMUIDEN, Strandwandeling.
Vertrek 10.00 uur; parkeerplaats aan de voet van de Zuidpier, IJmuiden.

EXKURSIEPROGRAMMA

VOORJAAR ZOMER 1990

Inst. Voor Natuurbeschermingseducatie
Ver. ter Bevordering van het Milieubesef
Secretariaat: v.d. Waalslaan 20
2105 TD Heemstede

zaterdag 21 april: LEIDUIN, Vogelzangavond/nachtegalen o.a..
Georganiseerd i.s.m. de Vogelwerkgroep Haarlem. Kijker meenemen.
Vertrek 7.30 uur; parkeerplaats Leiweg, Heemstede-ZW.

zaterdag 28 april: KONINGSHOF, Open Dag.
Georganiseerd i.s.m. de Ver. tot Behoud van Natuurmonumenten,
waarbij het IVN Haarlem van 10 tot 15.30 uur doorlopend exkursies
verzorgt. Informatiestands van beide verenigingen aanwezig.
Duinlustweg, ten zuiden van Kraantje Lek, Bloemendaal.

Zaterdag 5 mei: HUIS TE MANPAD, Wandeling over het landgoed.
Historie, slangenmuur, fruitbomen, stinzenplanten en een
pinetum met meer dan 100 soorten coniferen.
Vertrek 14.00 uur; Herenweg 11, Heemstede (niet Manpadslaan).
Maximum aantal deelnemers 25: voor 1 mei telefonisch aanmelden
bij mevrouw G. Zoer 023-333815.
Financiële bijdrage niet verplicht, doch welkom.

zondag 6 mei: HEKSLOOTPOLDER, Weidevogel exkursie.
Georganiseerd i.s.m. de Ver. tot Behoud van de Hekslootpolder;
duur 2-2 1/2 uur. Kijker meenemen.
Vertrek 7.30 uur; hoek Jan Gijzenkade/Vondelweg, Haarlem.

zaterdag 12 mei: DUIN EN KRUIDBERG, Open Dag.
Georganiseerd door het IVN Midden Kennemerland en de Ver. tot
Behoud van Natuurmonumenten i.s.m. het IVN Haarlem.
Om 11 uur, 13 en 14 uur starten er wandel exkursies; bij voldoende
belangstelling zullen er ook tussentijds nog exkursies gehouden
worden.
Vertrek parkeerplaats Duin en Kruidberg, Duin en Kruidbergerweg,
Santpoort.

vrijdag 18 mei: MIDDENDUIN, Vogelzangavond/nachtegalen o.a..
Georganiseerd i.s.m. de Vogelwerkgroep Haarlem. Kijker meenemen.
Vertrek 20.00 uur; Duinlustweg ingang CIOS, Overveen.

!! VOOR HET VERVOLG VAN HET PROGRAMMA ZIE OMMEZIJDE !!

BELANGRIJK:

- De wandelingen duren ongeveer 1 1/2 uur. Deelname aan de activiteiten is gratis. Voor beide geldt: tenzij anders vermeld.
- Wij maken onze medewandelaars erop attent dat het meenemen van **honden verboden** is op bovenstaande activiteiten, met uitzondering van alleen 10 juni in de Haarlemmerhout, Spaarnwoude 24-6, Kostverlorenpark 26-6 en IJmuiden 18-8.
- Vaak is het **natuurlijk** een goed idee om op de fiets of met het openbaar vervoer te komen.
- Bij wijze van proef wordt geprobeerd "carpooling" te bevorderen. Als u autovervoer aan te bieden heeft of juist zoekt, kunt u contact opnemen met mevrouw G. Zoer 023-333815.